

Sonoritat única i contemporània

- L'orgue de Cadaqués es projecta al món amb una xarxa d'intèrprets i creadors enllaçats per l'organista Anne-Marie Rozes
- És dels pocs instruments antics reconstruïts al país i actius, amb el qual es pot interpretar música tant ibèrica com avançada

EL REPORTATGE

Cristina Vilà
CADAQUÉS

■ Anne-Marie Rozes s'asseu a la banqueta de l'orgue barroc de l'església de Cadaqués i la seva cara es transmuta. Tocant la imbuix, sens dubte, la felicitat plena d'haver establert un vincle indissoluble amb l'instrument. Després de dinou anys de relació, Rozes el coneix a la perfecció. En aquest temps, no només s'ha encarregat de tocar-lo durant la litúrgia i moments destacats donant-li prestigi innovant i experimentant, sinó que l'ha promogut tot acollint a casa seva grans organistes perquè ofereixin concerts i produint discos amb destacats intèrprets. Tot plegat ha servit per promoure i fer pedagogia al voltant del que està considerat l'orgue més antic de Catalunya (1691) i dels pocs de l'època que s'han reconstruït al país.

Anne-Marie Rozes no ha fet res més que tirar endavant el somni que va encomanar-li i contagiar-li, abans de morir, el 2002, mossèn Xavier Ferrer, qui fou rector del poble i la persona que no defallí fins que va aconseguir, el 2001, completar la reconstrucció de l'orgue a mans d'un gran mestre, Gerhard Grenzing. "El seu projecte tenia dos fronts: la litúrgia i obrir l'instrument a especialistes, i per a mi, després de la seva mort, ha estat un deure seguir-lo", recorda l'organista que, sens dubte, ho ha complert amb escreix situant l'orgue de Cadaqués dins el circuit europeu, ara ja amb la complicitat de l'actual mossèn, Jaume Angelats.

Afinat en mesotònic

L'orgue cadaquesenc és especial i amaga moltes trampes per a l'intèrpret. Una mateixa peça tocada en aquest instrument o tocada en un altre orgue, dona un so irreconeixible. "És un instrument molt arcaic, en el bon sentit. Està afinat en desigual, en mesotònic (que permet modulacions només a les tonalitats veïnes a la tònica), com es feia en aquella època, i això és el més divertit", diu Rozes. Com a orgue barroc, va ser concebut per interpretar un estil concret de música, la hispànica, altament passional i emocional, que li encaixa com un guant. Justament, fa vuitanta anys, aquesta música era quasi perduda. Aleshores es van començar a recuperar les primeres partitures. "L'orgue de Cadaqués genera

En part, el so d'aquest orgue és fruit també de l'espai on resta ubicat. "Té un punt de reverberació justa", diuen

poesia", ha arribat a dir l'organista Modest Moreno. Aquesta desbordant emoció, que Rozes ha copsat en molta gent que escolta la música de l'orgue cadaquesenc, pot respondre tant a l'espiritualitat que sent la persona, connectada amb la seva educació religiosa, com també a la perfecta estructura de la composició.

Tant Anne-Marie Rozes com la compositora Anna Bofill, amb residència a Cadaqués i que ha compost diverses obres per a aquest instrument, estan convençudes que el so d'aquest orgue és fruit també de l'espai on resta ubicat. "És una caixa de ressonància amb un punt molt bo de reverberació justa per sentir la grandiositat del so i, alhora, distingir cada nota i, fins i tot, els harmònics que es generen dels acords", diu Bofill. Rozes afegeix que això fa que sigui molt difícil de tocar perquè, "si fas una falsa, es nota molt". "Això el fa molt interessant i, alhora, contemporani, perquè aquesta música avançada es relaciona amb la prebarroca, quan la música no havia arribat a la perfecció harmònica; hi trobes, doncs, dissonàncies, cromatismes, és un so totalment actual", afirma Bofill.

Un futur institut de recerca

Introduir l'orgue dins l'aprenentatge musical de les joves generacions per donar un futur a la interpretació d'aquest instrument no és quelcom fàcil. "En molts països, com França, practicar orgue només es fa al conservatori. És allà on el mestre li ofereix a l'alumne aprendre, és com una coronació, per a ell", explica Rozes que lamenta que ara es vulgui "estudiar música sense aprendre ni

solfeig". Rozes va aprendre les bases del solfeig al Conservatori de París i ho recorda "com molt complex". En aquest sentit, però, un dels desitjos de mossèn Ferrer era impulsar un institut de recerca de la música ibèrica a Cadaqués.

Seguint aquest camí, Rozes ja ha portat tota la seva biblioteca musical a l'església, que es conserva en dos armaris, a tocar l'or-

gue, juntament amb centenars de còpies de partitures, un patrimoni de gran valor cultural.

D'altra banda, per divulgar la grandiositat de l'orgue de Cadaqués s'ha promogut l'enregistrament d'obres tant de compositors de l'època ibèrica com d'actuals. Fins al moment, s'han fet quatre cd's que s'adquireixen a la mateixa església. Es tracta de *Música*

d'orgue a Catalunya d'Andrés Cea Galán (1984) de Tritó Barcelona; *L'orgue de Cadaqués* de Modest Moreno (2010) editat per la Generalitat; *La cançó i la dansa en la música hispànica d'orgue* de Josep M. Mas i Bonet (2005) i *A la dansa!*, de Cristina García Banegas, Manuel Minguillón Nieto i Manuel Vilas (2014), produïts per Anne-Marie Rozes.

Un instrument antic que ha inspirat a compositors actuals

CADAQUÉS | C. VILÀ

■ Fa anys, la compositora i arquitecta Anna Bofill Levi (1944) va entrar a l'església de Cadaqués. Aleshores "vaig sentir una música fantàstica". Era Anne-Marie Rozes interpretant l'orgue. A Bofill, sempre l'havia fascinat la sonoritat de la música hispànica, prebarroca-la que interpreta Rozes- i en col·leccionava vinils. Aquell fou l'inici d'una amistat i col·laboració que s'ha mantingut

fins ara.

Anna Bofill estava predestinada a ser compositora. Amb només 4 anys, Xavier Montsalvatge va descobrir que tenia l'oïda absoluta, és a dir, l'habilitat d'identificar una nota sense l'ajuda d'una nota referencial. "D'amagat, aprenia solfeig escoltant les lliçons que rebien els meus germans", recorda. Als 6 anys inicià els estudis de piano que conclougué als 12. La seva extrema tímidesa, però, va aturar

en se la possible dedicació a la interpretació. La seva gran inquietud, però, la mantingué vinculada a la música. Alhora féu la carrera d'arquitectura que esdevingué la seva professió. "Volia fer alguna cosa que s'assemblés a la música i que servís a la societat", reflexiona. La relació és ben real. De fet, ara Bofill imparteix un màster sobre art sonor a la Facultat de Belles Arts, a la Universitat de Barcelona, on relaciona arqui-

tectura i música.

Actualment, Anna Bofill viu totalment bolcada en la composició contemporània, però també escriu peces per a l'orgue de Cadaqués, un instrument que per les seves característiques es presta a la recerca de nous sons. El 2012 va compondre *Ambulare in Caelum* i *Sis peces per a l'orgue*, aquestes dedicades a Rozes, estrenades al Festival de Cadaqués, i el 2013, *Alea Alba*, per a orgue i violí.

Seguiu l'actualitat a través de la nostra web
Informació actualitzada diàriament 24/7
www.empordà.info

LA PEÇA

GERARD BLANCHÉ

REMINISCÈNCIES DEL PASSAT

L'antic teclat reposa, protegit, en un raconet de la sala annexa

► A la sala annexa, on hi ha l'orgue, es conserven restes de l'antic instrument. Entre aquestes, el teclat d'abans de la reconstrucció, unes fustes antigues i les grans manxes que dos homes accionaven per donar aire a l'instrument.

Anne-Marie Rozes-Daric

ORGANISTA

«És un privilegi tocar aquest orgue i ho faig amb llibertat»

Nascuda a París el 1934, Anne-Marie Rozes és, sense cap mena de dubte, l'ànima de l'orgue de Cadaqués. Gràcies a la visió de mossèn Xavier Ferrer, artífex de la seva reconstrucció, i al seu esperit irreductible, després de jubilar-se, Rozes va adreçar-se a l'abadia de Montserrat per formar-se específicament en la música ibèrica, estil pel qual fou creat aquest orgue. Des d'aleshores, és l'organista oficial.

ENTREVISTA

CADAQUÉS | C. VILÀ

■ **Quin és el seu primer record musical?**

■ La meua àvia, que em va educar, era una persona molt oberta a la música contemporània, com també els meus pares. Quan tenia 8 anys, a París, tot i que se succeïen els bombardejos, em portaven als meus primers concerts. Així vaig sentir les primeres obres del compositor Olivier Messiaen, després del seu retorn d'Alemanya. Fou tot un privilegi.

■ **I la seva formació musical?**

■ Amb 12 anys, la directora de l'escola de jesuïtes on estudiava em va demanar que acompanyés totes les misses. Ho feia sobre un harmòni de molt bona qualitat. Per fer-ho, vaig anar a un altre col·legi on hi havia una organista esplèndida, una monja amiga dels grans organistes de l'època com Marcel Dupré o André Marchal. Ella m'ensenyà, en dues o tres lliçons, unes regles d'acompanyament de les misses.

■ **Vostè no es dedicà a la música.**

■ No, vaig fer de mestra de nens. També tenia molt d'interès en l'educació musical a l'època medieval, tema del qual he fet molta recerca. A més, m'he cuidat del cant litúrgic per a nens.

■ **Quan arriba a Cadaqués?**

■ Als anys 60 vaig venir-hi, amb el meu marit, per vacances. El 1994 vaig començar la primera jubilació i mossèn Xavier Ferrer començà a dir-me de tocar l'orgue. Ja aleshores hi havia els positius i els jocs plens de l'orgue major. Vaig refusar perquè a París hi havia grans organistes i jo no creia tenir dret de respirar al costat d'un orgue perquè, en aquests països, és quelcom preciós, com el sant sacrament.

■ **Què va fer-la canviar de parer?**

■ Mossèn Ferrer em va fer veure que s'havien invertit molts diners en la seva reconstrucció. El mossèn era un enamorat de l'orgue. Quan va entrar en aquesta església el 1981 i el va veure, totalment buit, va tenir l'obsessió de reconstruir-lo. Gràcies a l'amistat amb Gerhard Grenzing (cons-

Anne-Marie Rozes, tocant l'orgue de Cadaqués. GERARD BLANCHÉ

tructor d'orgues) van fer-ho possible. Era una bogeria total. Cal dir que mossèn Ferrer es va privar de tot, va tocar moltes portes i molta gent del poble va col·laborar. I quan tot es va reconstruir, quan el mossèn va acabar la seva obra, ell va morir.

■ **Entenc que ell jugà un paper vital en el vincle que té amb l'orgue.**

■ Sens dubte. Però jo sabia que aquest orgue era adequat per a la música ibèrica i, per tant, em vaig adreçar, sense saber ni una paraula de català, a l'abadia de Montserrat, on vaig ser acollida de forma fantàstica pels organistes Francesc Faràs i Josep Maria Vivancos. Ells em van dir que necessitaven gent com jo i que ja podia començar a treballar amb Josep Maria Mas i Bonet. Vaig fer-ho quasi 7 anys d'una manera intensiva, entre 7 i 8 hores cada dia, perquè havia perdut molts dits i la música ibèrica no té res a veure amb les altres músiques.

■ **Quin és el seu dia a dia?**

■ Ara bàsicament només faig la litúrgia. Practico, normalment, cada dia entre una hora i mitja o dues, perquè em canso. Tocar aquest orgue, però, és un privilegi i, a més, sempre ho he pogut fer amb molta llibertat.

■ **La seva litúrgia, però, no és la més habitual. Hi introdueix la música ibèrica i també contemporània.**

■ Va ser la innovació. D'entrada, volia assegurar que la música ibèrica era altament litúrgica. Renovo cada vegada. Ara, sobretot, reintroduïxo la música popular de la comarca, és un ventall nou que obro. No és gens habitual fer això, no ho he sentit mai enlloc, però així la gent se sent l'orgue més seu. Experimento i faig recerca.

■ **Quin és el seu desig de futur per a aquest instrument?**

■ Espero que, a poc a poc, l'Ajuntament faci les coses que cal. Hi ha molt pocs orgues antics reconstruïts.

La història i els organistes

CADAQUÉS | C. VILÀ

■ L'any 2002, els arxivers Èrika Serna i Joan Serra van fer pública una troballa de gran valor: el contracte de construcció de l'orgue de Cadaqués del 1689. Així es van perfilar molts detalls desconeguts com ara l'encàrrec de la seva construcció a Josep Boscà i Serinyena, obligat a fer-lo igual que el de l'església de Sant Domènec de Girona, a un preu fixat de 600 lliures. En el

contracte es detallen tots els materials i d'on procedien i els seus preus. També que s'adquiriren 9 dotzenes de pells per a les manxes i les petites reformes que calgué fer a l'edifici per ubicar-lo. Els arxivers també esmenten els organistes documentats: Antoni Trèmols (1669); Joan Llorens (1690); Jaume Terma (1712) i Josep Duran (1740-1757). El 1793, l'organista rebia 56 rals, una xifra que es mantingué 15 anys més.

BONFILL ADVOCATS
FIGUERES

SEPARACIONS - DIVORCIS

972 676 464

Peralada, 8, 3r - A - FIGUERES